

MÄNNISKAN OCH KÄRNVAPENHOTET

Uppsala 6-8 maj 2011

KONFERENSEN ARRANGERADES MED FINANSIELLT
STÖD AV FOLKE BERNADOTTEAKADEMIN

**SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN**

TEXT

Hanna Nilsson
Josefin Lind

FOTO

Josefin Lind
Herman Tagger
Dennis Dahlgvist
Shutterstock

LAYOUT

Gabriel Holmbom
egdesign.gabriel@gmail.com

www.slmk.org

MÄNNISKAN OCH KÄRNVAPENHOTET

Ett brinnande inferno. Bilden, som ett barn målat av förödelsen i Hiroshima, återkom i ett par presentationer på konferensen *Människan och kärnvapenhotet* i Uppsala 6-8 maj 2011.

Trots det var det inte hot och domedagsretorik som härskade när läkare och läkarstudenter från Sverige, Norge, Finland och Estland fanns på plats för att diskutera hur ett förbud mot kärnvapen ska komma till stånd. Angreppssättet var istället att genom olika infallsvinklar belysa det ohållbara i att klamra sig fast vid kärnvapnen.

Det ambitiösa programmet innehöll bland annat föredrag om kärnvapen i förhållande till ekonomi, folkrätt, miljö, hälsa, genus, psykologi och internationella konflikter.

”Konferensen har varit ett sätt att kraftsamla, att dela information om framsteg och utveckling samt att knyta kontakter”, sammanfattade några deltagare det hela vid söndagens frukost. De konstaterade också att de, trots alla mörka fakta, kände sig upplyfta och inspirerade.

Och visst kan en ljusning anas. De internationella relationerna är bättre än någonsin, vilket innebär att världen just nu står inför en historisk möjlighet att befria sig från den destruktiva relikten från Kalla kriget som kärnvapnen utgör. Den brännande frågan är varför de fortfarande existerar. Kärnvapen är inte bara farliga, de är också omoderna, oanvändbara, osolidariska och dyra. Sannolikt är tidsaspekten en del av problemet. Den humanitära katastrofen i Japan 1945 upplevs som avlägsen. Nyhetsvärdet bedöms inte som

TIMELINE

09:00-10:10

10:20-11:00

LÖRDAG 7 MAJ
2011

VÄLKOMNA

- Jan Larsson, Vappu Taipale, Frida Sundberg och Meit Krakau hälsar alla deltagare välkomna och presenterar grunderna för varför vi är här: på vilket sätt hotar kärnvapen vår hälsa, miljö och ekonomi?

GER AVSKRÄCKNING TRYGGHET?

- Professor Peter Wallensteen, professor i Freds- och konfliktforskning vid Uppsala Universitet talar om hur kärnvapenavskräckning inte har gett oss trygghet genom åren utan snarare otruggighet.

stort, vilket egentligen är något att vara tacksam för. Den dag då kärnvapenfrågan blir hett mediastoff är det sannolikt för sent. Kärnvapnen måste upp på dagordningen innan dess. Pragvåren version 2.0 kallade Sipris biträdande chef, Daniel Nord, Barack Obamas tal i Tjeckiens huvudstad 2009. De som kämpar för en kärnvapenbefriad värld kände hoppet vakna när USA:s president talade om att landet skulle axla sitt ansvar och ta ledningen i arbetet för nedrustning.

De konkreta framstegen låter dock vänta på sig. Därför är nordiska läkare mot kärnvapen en så viktig kraft; det gäller att skapa momentum.

Ett spörsmål som behandlades på konferensen är var insatserna ska koncentreras. Är det de kärnvapenfria staterna som ska ta initiativet och sätta igång förberedelserna för en konvention? Eller måste processen inkludera de åtta länder som i dagsläget räknas som kärnvapenstater?

MÅLET STÅR KLART: EN KÄRNVAPENFRI VÄRLD

Men hur ser en sådan värld ut? Hur garanteras stabilitet? "Det handlar inte om att minska krigets skadeverkningar utan om att bygga fred", sade ärkebiskop emeritus KG Hammar och manade till nytt tänkande.

Meit Krakau satte kärnvapenfrågan i perspektiv när hon lyfte fram att det uppskattningsvis skulle räcka att satsa 15 procent av den årliga globala kostnaden för kärnvapen för att uppnå det femte millenniemålet om minskad mödradödlighet. Det handlar om prioriteringar.

Så vad ska till för att en kärnvapenfri värld ska komma högre på prioriteringslistan? Om detta handlade konferensen som med starkt fokus på nordiskt samarbete visade på en möjlig väg framåt.

“det handlar om prioriteringar”

▶ *”Om Pakistan och Indien skulle starta ett kärnvapenkrig riskerar 20 miljoner människor att dö. Och varje individ bär en hel värld inom sig.”*

FRIDA SUNDBERG

▶ *”Det är inte värdigt ett civiliserat sambälle att hålla andra länders civilbefolkning gisslan. Men det är svårt att debattera detta sansat med kärnvapenstaternas experter och förhandlare.”*

HENRIK SALANDER

▶ *”Jag har svårt att se en situation där dagens kärnvapen skulle kunna användas utan att skulle vara ett brott mot den internationella humanitära rätten.”*

DICK CLOMÉN

11:30-12:10

12:15-12:45

FOLKRÄTTEN OCH KÄRNVAPENHOTET

- Dick Clomén, Svenska Röda Korset, folkrättsexpert, berättar om hur vi kan tolka kärnvapnen och kärnvapenhotet i relation till folkrätten samt om Röda Korsets möjligheter till arbete med nedrustningsfrågan.

KÄRNVAPENHOTET OCH ETIKEN

- KG Hammar, ärkebiskop emeritus, professor, tidigare Sveriges ärkebiskop och numera gästprofessor i teologi vid Lunds universitet talar om kärnvapenhotets etiska och moraliska aspekter.

VÄGEN TILL EN FRI VÄRLD FRÅN KÄRNVAPEN

Det finns mycket att göra för att åstadkomma ett förbud mot kärnvapen. I en workshop under konferensen diskuterades en rad åtgärder som kunde rikta sig dels mot allmänheten, dels mot politiker. Generellt bör aktionerna vara positiva, visuella och konkreta.

- Nya kanaler erbjuder stora möjligheter. Sociala medier kan bidra till att öka spridningen av kunskap om kärnvapen. Ett kort, intresseväckande filmklipp kan spridas vitt och brett på några få dagar. Bara fantasin sätter gränser.
- Även äldre metoder kan vara verksamma; prata med folk, visa på den lokala aspekten av kärnvapenhotet. Varför inte återstarta Budkavlen för en kärnvapenfri värld som gick från stad till stad i Sverige och engagerade organisationer, lokalpolitiker och allmänheten i kärnvapenfrågan?
- Barn är framtiden. För att nå ut med informationen till skolorna kan www.lärom-kärnvapen.se vara en bra hjälp.
- Att rikta sig till studenter kan visa sig vara effektivt. Föreningar och politiska ungdomsförbund består ofta av aktiva och medvetna unga vuxna som brinner för förändring. Att få dem engagerade kan bli en vitamininjektion för rörelsen. Inte minst som de kan vara framtidens beslutsfattare och makthavare.
- Om kärnvapenfrågan i sig inte räcker för att samla en stor publik kan föreläsningar och debatter ordnas i samband med konserter, filmvisningar och liknande.
- Trots att ledordet är "positiv" kan riskinformation vara på sin plats. Det handlar inte om skrämselfpropaganda utan om att öka medvetenheten om ett ytterst reellt hot. ►

TIMELINE

14:15-15:15

15:20-16:00

LÖRDAG 7 MAJ
2011

VILKET BEHOV FYLLER KÄRNVAPENEN?

- Gunnar Westberg, SLMK, Kerstin Bergh Johannesson, Katastrofpsykiatri Uppsala Universitet & Emma Bjertén, IKFF, diskuterar hur människor hanterar hot.

VÄGEN FRAM TILL ETT FÖRBUD MOT KÄRNVAPEN

- Ambassadör Henrik Salander; Hur ser vägen fram till ett förbud mot kärnvapen ut? Vilka diplomatiska hinder och möjligheter finns på vägen?

“Humanitär nedrustning”

► ”Frågan ska diskuteras i omklädningsrum på fotbollsträningar, i fikarum på arbetsplatser och på kaféer och barer.”

DICK CLOMÉN

► ”Norden har ett gemensamt språk och gemensamma samhällsmodeller med sociala innovationer, många NGO:s samt en lång tradition av freds- och nedrustningsarbete.”

ILKKA TAIPALE

► ”Humanitär nedrustning handlar inte bara om säkerhetspolitik. Den är en del av de stora globala frågorna som resursfördelning och miljö.”

JOHN GUNNAR MELAND

16:30-17:30

HUMAN FACTOR

- Gunnar Westberg, Andreas Tolf, SLMK. Människor begår misstag, även när man hanterar kärnvapen. Men det finns ett misstag som kan bli mänsklighetens sista.

Enigheten var stor om att det inte finns något behov av att skriva någon på näsan att kärnvapen är dåliga. Kommer bara informationen ut så kan allmänheten och beslutsfattarna själva dra sina slutsatser.

- Det finns många fora där arbetet för en kärnvapenfri värld kan bedrivas. Några exempel är FN, NPT, EU, Nato och Global Zero.
- För att inte ödsla energi i onödan kan det vara en god idé att identifiera de politiker som är relevanta för den specifika frågan. Därmed kan insatserna bli mer fokuserade och förhoppningsvis mer verksamma.
- Politiker sitter ofta på sin post under en begränsad tid, men det kan löna sig att komma ihåg att han eller hon även är människa; att vädja till personen bakom befattningen.
- Undvik att informationen blir alltför teknisk även om exempelvis beslutsfattare förutsätts vara insatta i frågan. "Konkret" var ledordet.
- Vassa argumenten. Kärnvapen är farliga, omoraliska och dyra.
- Be teknikoptimister att förklara. Teknik i all ära, men Fukushima visar att inget system är ofelbart. Att ett globalt missilförsvarssystem skulle kunna skydda mot ett akut hot anges ofta som en teknisk lösning, men det är endast en liten del av problematiken.
- Ord kan spela en avgörande roll. Att hitta ett fyndigt begrepp som biter sig fast i folks medvetande kan hjälpa till att skapa opinion. Det gäller dock att ha koll på vad som är gångbart i vilka sammanhang. Även begrepp med positiv klang kan ha negativa associationer för vissa.
- Ett faktum som kan vara värt att lyfta fram är att ett totalförbud mot kärnvapen ligger även i de små nordiska ländernas egenintresse. Hellre en värld styrd av lag och ordning än av den som har flest kärnvapen.
- Dessutom är det viktigt att diskutera alternativet; hur kan en kärnvapenfri värld se ut? Hur garanteras fred och stabilitet? Den som ser hur beroende alla i världen är av varandra inser troligtvis också att fred är en bättre garant för stabilitet och trygghet än kärnvapen.

TIMELINE

09:00-10:00

10:00-11:15

SÖNDAG 8 MAJ
2011

ARBETE I NORDEN FÖR ETT FÖRBUD MOT KÄRNVAPEN

- Anne Marte Skaland, Magnus Løvold, ICAN Norge
& Daniel Nord, bitr. chef SIPRI.

WORKSHOP

Hur når vi ut till tre olika kategorier av allmänhet och politiker?
- De som inte upplever något kärnvapenhot, de som ser tekniska lösningar på hotet och de som upplever hotet men inte vet vad de kan göra.

“Vägen är målet”

► *”Vägen är målet. Vi vet inte hur slutmålet ser ut – enda sättet att få veta det är att börja. Arbetet med en konvention kan skärpa tanken och analysen.”*

HENRIK SALANDER

► *”För fullvärdiga världsmedborgare är ett utbyte över gränserna, där kärnvapen inte har någon plats, en självklarhet.”*

HANS LEVANDER

► *”Varför kan inte kärnvapenfria stater leda nedrustningsprocessen? Vi låter ju inte rökarna ansvara för rökningsspolitiken.”*

BJÖRN HILT

11:15-11:55

ÅTERRAPPORTERING

Under återrapporteringen samlas vi igen efter workshopen och diskuterar vad som har sagts i de olika grupperna.

12:00-13:00

**SAMMANFATTNING, VAD FÖRENA
OSS I NORDEN?**

- Nordisk panel med Gunnar Westberg, Vappu Taipale & John Gunnar Meland. Hur kan vi samverka men ändå arbeta utifrån våra egna kontexter?

A portrait of an elderly man with white hair and a beard, wearing glasses and a blue jacket over a black shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression. The background is a blurred outdoor setting with a brick building and a window.

"SKITENKELT."

Så kärnfullt sammanfattar KG Hammar den etiska och moraliska aspekten av vapenfrågor. Tyvärr är inte lösningen lika lätt.

Den förre ärkebiskopen tror inte att en stor bomb kommer att släppas utan att användningen snarare kommer att vara "kirurgisk" med "smarta bomber".

"Det är ett cyniskt resonemang att räkna med ett visst spill bara den strategiska nyttan är stor nog. Risker är att vi blir avtrubbade. Folk dör varje dag."

Egentligen har han mest engagerat sig i kampen mot små, lätta vapen som är ett gissel, främst i fattigare länder. I båda fallen finns dock kommersiella krafter som driver utvecklingen åt fel håll. Mot dem mår KG Hammar till kamp.

Vägen framåt anser han vara kärnvapenfria zoner. "Norden skulle kunna vara en, men Nato står i vägen. Afrika har kommit långt; där har inga länder kärnvapen."

Sverige borde tydligare ta avstånd från Nato och stå upp för en kärnvapenfri värld, tycker KG Hammar. "För att visa att vi inte är skenheliga."

”SVERIGE MÅSTE RECLAIMA SIN ROLL SOM PÅDRIVANDE I KÄRNVAPENFRÅGAN.”

► När Emma Bjertén var i Indien 2007 såg hon hur landet hade rört sig i fel riktning; från icke-våld till kärnvapen. Där och då vaknade hennes engagemang för en kärnvapenfri värld. ”Det värsta med kärnvapen är att det är ett globalt hot mot miljön och det civila samhället.” Hennes lista på åtgärder är lång och bottenar i genomgripande förändringar. ”Hela säkerhetsbegreppet måste ändras. Kärnvapen fungerar inte mot dagens hot såsom fattigdom, terrorism och klimatförändringar.” Krigen ser heller inte likadana ut idag som förr, påpekar Emma Bjertén. Oftast finns hotet inom den egna staten och då kan inte kärnvapen komma på tal. Hon är nöjd med konferensen, ”man blir pepp av alla människor”, men inte med Sveriges rådande position. ”Sverige måste reclaima sin roll som pådrivande i kärnvapenfrågan.”

”HUR KAN ETT SÅ GRYMT VAPEN INTE VARA FÖRBJUDET?”

► ”Sedan jag började engagera mig i folkrättsfrågor så har kärnvapenfrågan fascinerat särskilt. Hur kan ett så grymt vapen inte vara förbjudet?”, undrar Dick Clomén retoriskt. ”Frågan symboliserar också en del av folkrättens stora utmaning – den realpolitiska verkligheten. Samtidigt är kärnvapenfrågan juridiskt sett lite udda. Alla tänkbara fakta pekar på att det uppenbart irrationella med kärnvapen och ändå...” Därför, menar Dick Clomén, är även argument som rör exempelvis hälsa och ekonomi av nöden – hela spektrumet behövs. ”Ett hot är att kärnvapen kommer i händerna på något som verkligen kommer att använda dem – en terroristorganisation eller väpnad grupp som har motiv som inte har med den egna säkerheten eller välbefinnandet att göra.”

”VISST VAR JAG RÄDD”

► ”Visst var jag rädd”, säger Peter Wallensteen apropå det överhängande kärnvapenhotet under Kubakrisen. Han lyfter fram ytterligare några historiska exempel då kärnvapen varit nära att användas. Att det inte skett verkar vara mer tur än skicklighet. ”Det främsta hotet just nu är konflikten mellan Indien och Pakistan. De korta avstånden ger en kort reaktionstid och båda länderna har stora befolkningar.” Han understryker civilsamhällets roll i kampen för nedrustning. ”Kärnvapen börjar ses som illegitima och omoraliska. Att använda dem blir ett alltmer otänkbart alternativ.” Dock förutspår han att det kommer att bli tuffare framöver. ”Det träffas överenskommelser om färre och färre vapen, men det är det sista steget som är svårast.”

**VI LÅTER INTE RÖKARE
DIKTERA LAGAR
OM RÖKNING**

**KÄRNVAPENMAKTER
SKA INTE
DIKTERA LAGAR
OM KÄRNVAPEN**

11 SAKER DU KAN GÖRA FÖR EN KÄRNVAPENFRI VÄRLD

Att befria världen från kärnvapen är en gemensam och global strävan. Men var och en kan bidra på hemmaplan. Här följer några förslag på konkreta åtgärder som just DU kan göra för en kärnvapenfri värld.

- 1** Träffa en lokal riksdagsledamot och övertyga denna om att engagera sig i kärnvapenfrågan.
- 2** Få din, eller närliggande, stad att gå med i det globala nätverket Mayors for Peace (www.mayorsforpeace.org).
- 3** Skriv insändare för att på så sätt lyfta kärnvapenfrågan i ditt närområde. Tänk på att vara kreativ och hitta nyhetsvärdet. Kan du få någon att tycka tvärtom? Var inte rädd för att provocera och skapa konflikt.
- 4** Håll manifestationer, demonstrationer eller flash mobs på din ort. Lämpliga tillfällen kan vara Hiroshimadagen den 6 augusti och Nuclear Abolition Day.
- 5** Påverka företag och banker som investerar i kärnvapenrelaterad produktion.
- 6** Nuclear Free, my cup of tea. Bjud på te och prata med folk ute på gator och torg.
- 7** Gå ut i skolor och informera om kärnvapen och ge idéer om hur elever kan påverka. www.läromkärnvapen.se är ett utmärkt medel att använda.
- 8** Skapa nätverk av intresserade personer och organisationer på din ort för att stärka den folkliga förankringen.
- 9** Använd sociala medier för att sprida budskapet kreativt, snabbt och billigt. Att göra filmer och skapa diskussionstrådar är bara ett par exempel.
- 10** Håll dig informerad, till exempel via www.läromkärnvapen.se eller nyhetsuppdateringen på www.slmk.org.
- 11** Samtala med vänner, kollegor, familj och bekanta. Gör frågan till ett ämne som diskuteras i fikarummet, på krogen, i omklädningsrummet och på sociala fora.

SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN

Svenska Läkare mot Kärnvapen (SLMK) grundades 1981 och har idag nästan 3000 läkare och medicinstudenter som medlemmar. Vi arbetar för att avskaffa kärnvapnen – ett av de största hoten mot mänskligheten – genom att sprida saklig och vetenskaplig information om de medicinska konsekvenserna av kärnvapen. Genom opinionsbildning och dialog med beslutsfattare verkar vi för något som de flesta människor vill uppnå – en kärnvapenfri värld.

Syftet med konferensen Människan och kärnvapenhotet var att samla läkare från hela Norden. Genom att skapa en mötesplats ville vi stärka samarbetet inte bara mellan utan även inom föreningarna. Cirka fyrtio deltagare kom från Sverige, Norge, Finland och Estland varav nästan hälften var studenter eller unga läkare. Vi i arbetsgruppen för konferensen vill tacka alla talare, underhållare och deltagare för att ni gjorde det till en väldigt rolig, informativ och inspirerande konferens!

Arbetsgruppen:

Jan Larsson, Leonore Wide,
Meit Krakau, Gunnar Westberg,
Åsa Lindström och Josefin Lind

www.slmk.org